

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

SAVET EVROPE

CPT/Inf/C (2002) 1
Srpski / Serbian / Serbe

**Evropski komitet za sprečavanje mučenja
i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
(CPT)**

Evropska konvencija o sprečavanju mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka

Tekst konvencije i Objašnjenja

Evropski ogovori (ETS) - broj 126.

Tekst izmenjen odredbama Protokola 1 (ETS No. 151) i Protokola 2 (ETS No. 152)
koji je stupio na snagu 1. marta 2002. godine.

SADRŽAJ

Strana

Evropska konvencija o sprečavanju mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka	4
Objašnjenje konvencije	15

Evropska konvencija o sprečavanju mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka

Države članice Saveta Evrope, potpisnice ove konvencije,

Vodeći računa o odredbama Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda,

Podsećajući da, prema članu 3. pomenute Konvencije “niko se ne sme podvrgnuti mučenju ili nečovečnom, odnosno ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju”,

Konstatujući da osobe koje smatraju da su žrtve prekršaja člana 3. mogu da se koriste mehanizmima koje predviđa ova Konvencija;

Uverene da se zaštita osoba lišenih slobode od mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka može pojačati vansudskim sredstvima preventivnog karaktera koja se zasnivaju na posetama,

Složile su se u sledećem:

Poglavlje 1

Član 1.

Ustanovljava se Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka (u daljem tekstu: Komitet). Komitet putem poseta osobama lišenim slobode ispituje kako se prema njima postupa sa ciljem da, ukoliko je potrebno, poveća zaštitu tih osoba od mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.

Član 2.

Svaka Strana ugovornica će dozvoliti da se, u skladu sa ovom Konvencijom, sprovede posete osobama koje su javne vlasti lišile slobode u svakom mestu koje je u okviru njene nadležnosti.

Član 3.

Komitet i odgovorne državne vlasti Strane ugovornice u pitanju će međusobno saradivati u primeni ove Konvencije.

Poglavlje 2

Član 4.

1. Komitet se sastoji od onoliko članova koliko ima Strana ugovornica.
 2. Članovi Komiteta se biraju iz redova osoba visokih moralnih kvaliteta koje su priznati stručnjaci za oblast ljudskih prava ili koje imaju profesionalno iskustvo u oblastima pokrivenim ovom Konvencijom.
 3. Ista država ne može imati u Komitetu više od jednog svog državljanina.
 4. Članovi, izbrani u ličnom svojstvu, nezavisni su i nepristrasni i na raspolaganju su Komitetu radi efikasnog obavljanja svojih dužnosti.
-

Član 5.¹

1. Članove Komiteta bira Komitet ministara Saveta Evrope apsolutnom većinom glasova, sa liste imena koju priprema Biro Savetodavne skupštine Saveta Evrope; svaka nacionalna delegacija strana zastupljenih u Savetodavnoj skupštini predlaže tri kandidata, od kojih su bar dvojica njeni državljani.

Kada se bira član Komiteta u odnosu na državu koja nije članica Saveta Evrope, Biro Savetodavne skupštine poziva parlament te države da predloži tri kandidata od kojih će najmanje dvojica biti njeni državljani. Komitet ministara vrši izbor posle konsultacija sa dotičnom državom ugovornicom.

2. Isti postupak se primenjuje i prilikom popunjavanja upražnjenih mesta.

3. Članovi komiteta biraju se za period od četiri godine. Oni se mogu dva puta ponovo birati. Međutim, od članova izabranih prilikom prvog izbora mandati tri člana ističu na kraju druge godine. Članove čiji mandat ističe posle dve godine određuje žrebom generalni sekretar Saveta Evrope neposredno pošto su obavljani prvi izbori.

4. Da bi se obezbedilo da se, koliko je to moguće, jedna polovina članstva Komiteta obnavlja svake dve godine, Komitet ministara može pre svakih sledećih izbora odlučiti da mandat ili mandati jednog ili više članova koji budu izabrani traju duže ili kraće od četiri godine, ali ne duže od šest i ne kraće od dve godine.

5. Kada je reč o više mandata, a Komitet ministara primenjuje prethodni stav, generalni sekretar Saveta Evrope žrebom raspoređuje mandate neposredno posle izbora.

Član 6.

1. Komitet se sastaje na sednicama zatvorenim za javnost. Za kvorum je potrebno prisustvo većine članova. Odluke Komiteta donosi većina prisutnih članova, shodno odredbama člana 10, odeljka 2.

2. Komitet usvaja svoj poslovnik.

3. Generalni sekretar Saveta Evrope obezbeđuje rad Sekretarijata Komiteta.

¹ Tekst izmenjen slodno odredbama Protokola broj 1 (ETS No. 151) i Protokola broj 2 (ETS No. 152).

Poglavlje 3

Član 7.

1. Komitet organizuje posete mestima pomenutim u članu 2. Osim periodičnih poseta, Komitet može organizovati i one posete kakve on proceni da okolnosti to zahtevaju.
2. Po pravilu, posete sprovode bar dva člana Komiteta. Ukoliko Komitet proceni da je to neophodno, može zatražiti pomoć eksperata ili prevodilaca.

Član 8.

1. Komitet obaveštava vladu Strane u pitanju o svojim namerama da obavi posetu. Po upućivanju takvog obaveštenja, Komitet može u svako doba posetiti bilo koje mesto pomenuto u članu 2.
 2. Strana ugovornica osigurava sledeće olakšice za članove Komiteta da bi oni mogli da sprovode svoja zaduženja:
 - a) mogućnost pristupa njenoj teritoriji i putovanja po zemlji bez ograničenja;
 - b) potpune informacije o svim mestima u kojima se nalaze osobe lišene slobode;
 - c) neograničen pristup svim mestima u kojima se nalaze osobe lišene slobode, uključujući i pravo na slobodno kretanje unutar tih mesta;
 - d) ostale informacije raspoložive Strani ugovornici koje su neophodne da bi Komitet obavljao svoje zadatke. Prilikom traženja tih informacija Komitet mora da poštuje pravila nacionalnog zakonodavstva i profesionalnog morala koja se u tim situacijama primenjuju.
 3. Komitet ima pravo da sa osobama lišenim slobode razgovara bez prisustva svedoka.
 4. Komitet može slobodno razgovarati sa bilo kojom osobom za koju veruje da poseduje relevantne informacije.
 5. Ukoliko je potrebno, Komitet može svoja zapažanja odmah proslediti nadležnim vlastima Strane u pitanju.
-

Član 9.

1. U izuzetnim okolnostima, nadležne vlasti strane u pitanju mogu uložiti prigovor Komitetu protiv sprovođenja posete određenom mestu ili u vreme koje je Komitet predložio. Takvi prigovori se mogu uložiti samo iz razloga narodne odbrane, javne bezbednosti, ozbiljnih nemira u mestima u kojima se nalaze osobe lišene slobode, zdravstvenog stanja osobe ili ako je u toku hitno saslušanje vezano za ozbiljno krivično delo.

2. Shodno takvom prigovoru, Komitet i Strana ugovornica će odmah započeti pregovore da bi se takva situacija razjasnila i pronašlo sporazumno rešenje koje bi omogućilo Komitetu da sprovodi svoje aktivnosti na delotvoran način. Takav dogovor može uključiti mogućnost da se osobe koje Komitet predlaže da poseti prebace u neko drugo mesto. Dok se poseta ne obavi, Strana ugovornica će Komitetu dostaviti informacije o svakoj osobi za koju je on zainteresovan.

Član 10.

1. Posle svake posete Komitet sastavlja izveštaj o činjeničnom stanju utvrđenom prilikom poseta, uzimajući u obzir sve primedbe koje mu Strana u pitanju podnese. Ovoj će Strani Komitet dostaviti svoj izveštaj koji sadrži preporuke za koje smatra da su neophodne. Komitet se može savetovati sa Stranom ugovornicom u cilju predlaganja eventualnog poboljšanja zaštite osoba lišenih slobode.

2. Ako Strana ugovornica odbije da saraduje ili da poboljša situaciju shodno preporukama Komiteta, i nakon što je ova strana imala priliku da iznese svoje stavove povodom preporuka, Komitet može, odlukom donetom dvotrećinskom većinom, dati izjavu za javnost koja se odnosi na to pitanje.

Član 11.

1. Informacije koje Komitet prikupi u vezi sa posetom, njegov izveštaj i konsultacije sa Stranom ugovornicom u pitanju, poverljive su prirode.

2. Komitet objavljuje svoj izveštaj, uz komentare Strane ugovornice u pitanju, kad god to od njega ta Strana ugovornica zatraži.

3. Međutim, ne objavljuju se nikakvi lični podaci bez izričitog pristanka osobe u pitanju.

Član 12.¹

U skladu s pravilima o poverljivosti sadržanim u članu 11, Komitet svake godine podnosi Komitetu ministara opšti izveštaj o svom radu, koji se dostavlja Savetodavnoj skupštini i svakoj državi koja je Strana ugovornica ove Konvencije a nije članica Saveta Evrope, i koji se objavljuje.

Član 13.

Članovi komiteta, eksperti i ostale osobe koje pomažu u radu Komiteta moraju, za vereme i po isteku svog mandata, da sačuvaju poverljivost činjenica ili informacija do kojih su došli za vreme vršenja svojih dužnosti.

Član 14.

1. Imena osoba koje pomažu u radu Komiteta biće navedena u obaveštenju iz člana 8, stav 1.

2. Eksperti deluju po uputstvima i ovlašćenju Komiteta. Oni moraju posedovati odgovarajuću stručnost i iskustva u pogledu pitanja koja uređuje ova Konvencija, i moraju se obavezati da budu nezavisni, nepristrasni i na raspolaganju jednako kao i članovi Komiteta.

3. Strana ugovornica može, u izuzetnim slučajevima, izjaviti da određenom stručnjaku ili nekoj drugoj osobi koja pomaže u radu Komiteta nije dozvoljeno da učestvuje u poseti mestu koje se nalazi u njenoj nadležnosti.

¹ Tekst izmenjen slodno odredbama Protokola broj 1 (ETS No. 151).

Poglavlje 4**Član 15.**

Svaka Strana ugovornica dostavlja Komitetu naziv i adresu nadležne vlasti koja prima obaveštenja za svoju Vladu i ime oficira za vezu koga ona može imenovati.

Član 16.

Komitet, njegovi članovi i eksperti pomenuti u članu 7, stav 2. uživaju povlastice i imunitete koje predviđa Dodatak ove konvencije.

Član 17.

1. Ova Konvencija neće delovati na štetu odredbi domaćeg zakonodavstva ili nekog drugog međunarodnog sporazuma koji osigurava veću zaštitu osobama lišenim slobode.

2. Nijedna odredba ove Konvencije ne može biti tumačena tako da ograničava ili ukida nadležnost organa Evropske konvencije o ljudskim pravima ili obaveze koje su Strane ugovornice tom Konvencijom preuzele.

3. Komitet ne posećuje mesta koja predstavnici ili delegati Sila zaštitnica ili Međunarodnog komiteta Crvenog krsta efikasno i na redovnoj osnovi posećuju na osnovu Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. i njihovih Dopunskih protokola od 8. juna 1977.

Poglavlje 5

Član 18.¹

1. Ova Konvencija je otvorena za potpisivanje državama članicama Saveta Evrope. Ona podleže ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju. Instrumenti o ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju se deponuju kod Generalnog sekretara Saveta Evrope.

2. Komitet ministara Saveta Evrope može da pozove državu koja nije članica Saveta Evrope da pristupi Konvenciji.

Član 19.¹

1. Ova Konvencija stupa na snagu prvog dana po isteku perioda od tri meseca od datuma kada je sedam država članica Saveta Evrope izrazilo pristanak da se obavežu ovom Konvencijom u skladu sa odredbama člana 18.

2. U odnosu na državu koja naknadno izrazi pristanak da se obaveže ovom Konvencijom, ona stupa na snagu prvog dana po isteku perioda od tri meseca od datuma deponovanja instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobravanju ili pristupanju.

Član 20.¹

1. Svaka država ugovornica može u vreme potpisivanja ili prilikom deponovanja instrumenata o ratifikaciji, prihvatanju, odobravanju ili pristupanju da navede teritoriju ili teritorije na koje se ova Konvencija primenjuje.

2. Svaka država ugovornica može naknadno, izjavom upućenom Generalnom sekretaru Saveta Evrope, da proširi primenu ove Konvencije na bilo koju drugu teritoriju navedenu u izjavi. U odnosu na tu teritoriju Konvencija stupa na snagu prvog dana po isteku perioda od tri meseca od datuma kada je Generalni sekretar primio tu izjavu.

3. Sve izjave date u skladu sa prethodna dva stava, u odnosu na bilo koju teritoriju navedenu u izjavi, mogu da se povuku notifikacijom dostavljenom Generalnom sekretaru. Povlačenje stupa na snagu prvog dana po isteku perioda od tri meseca od datuma kada je Generalni sekretar primio pomenutu notifikaciju.

¹ Tekst izmenjen slodno odredbama Protokola broj 1 (ETS No. 151).

Član 21.

Ne mogu se izraziti nikakve rezerve u odnosu na odredbe ove Konvencije.

Član 22.

1. Svaka od Strana ugovornica može, u svako doba, otkazati ovu Konvenciju dostavljanjem notifikacije Generalnom sekretaru Saveta Evrope.
2. Otkazivanje stupa na snagu prvog dana po isteku perioda od dvanaest meseci od datuma kada je Generalni sekretar primio pomenuto obaveštenje.

Član 23.

1. Generalni sekretar Saveta Evrope obaveštava države članice i svaku državu koja je Strana ugovornica Konvencije a nije država članica Saveta Evrope o:
 - a) svakom potpisivanju;
 - b) svakom deponovanju instrumenata o ratifikaciji, prihvatanju, odobravanju ili pristupanju;
 - c) svakom datumu stupanja na snagu ove Konvencije u skladu sa članovima 19. i 20;
 - d) svakom drugom postupku, obaveštenju ili saopštenju koje se odnosi na ovu Konvenciju, osim za postupke preduzete shodno članovima 8. i 10.

U tom smislu, dole potpisani opunomoćenici potpisuju ovu Konvenciju.

Sačinjeno u Strazburu 26. novembra 1987, na engleskom i francuskom, u jednom primerku koji će biti deponovan u Arhiv Saveta Evrope. Oba teksta su autentična. Generalni sekretar Saveta Evrope poslaće overeni prepis svakoj državi članici Saveta Evrope.

Dodatak

Privilegije i imuniteti

Član 16

1. U smislu ovog dodatka odredbe koje se odnose na članove Komiteta odnose se i na eksperte pomenute u članu 7, stav 2.

2. Članovi Komiteta obavljajući svoje dužnosti i prilikom putovanja koja su u funkciji tih dužnosti uživaju sledeće privilegije i imunitete:

- a) imunitet od hapšenja ili pritvaranja, te oduzimanja ličnog prtljaga i, kada je reč o izjavama datim pismeno ili usmeno, kao i kada su u pitanju ostali akti preduzeti u obavljanju funkcije, uživaće imunitet od bilo kakvog sudskog postupka;
- b) izuzimanje od bilo kakvog ograničavanja slobode kretanja prilikom izlaska ili povratka u zemlje u kojima žive i ulaska i izlaska u zemlju u kojoj vrše svoje dužnosti, i od evidentiranja u službama za strance u zemlji koju posećuju ili kroz koju prolaze prilikom vršenja svojih dužnosti.

3. Tokom putovanja preduzetih u obavljanju njihovih funkcija članovi Komiteta, kada je reč o carinskim formalnostima i onim kod zamene novca, uživaju sledeće olakšice:

- a) njihove vlade će im dati iste one koje uživaju visoki funkcioneri kada putuju službeno u inostranstvo u privremenoj misiji;
- b) vlade ostalih Strana ugovornica daće im iste one koje uživaju predstavnici stranih vlada u privremenoj službenoj misiji.

4. Dokumenti i ostali papiri koji pripadaju Komitetu, ukoliko se oni odnose na poslove koje Komitet obavlja, su nepovredivi.

Zvanična prepiska i ostala zvanična saopštenja Komiteta ne smeju se zadržavati niti cenzurisati.

5. Da bi se članovima Komiteta omogućila potpuna sloboda javnog istupanja i puna nezavisnost u obavljanju dužnosti, nastaviće se imunitet od bilo kakvog sudskog postupka u odnosu na izjave koje daju u pisanoj ili u usmenoj formi, te drugih akata učinjenih u obavljanju svoje dužnosti, i pošto njihov mandat bude okončan.

6. Privilegije i imuniteti koje uživaju članovi Komiteta dodeljuju im se ne radi sticanja lične koristi, već da bi se sačuvala nezavisnost prilikom obavljanja njihovih dužnosti. Jedino Komitet ima nadležnost da ukine imunitet svojih članova; on ne samo da ima pravo, već i obavezu da ukine imunitet jednog od svojih članova u slučaju kada, po njegovom mišljenju, imunitet ometa tok pravde i kada se on može ukinuti bez štete po svrhu njegovog dodeljivanja.

Objašnjenje konvencije

1. Uvod

1. Savetodavna skupština Saveta Evrope je 28. septembra 1983. usvojila Preporuku 971 (1983.) o zaštiti zatvorenika od mučenja i svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka. U tom tekstu Skupština je posebno preporučila da Komitet ministara usvoji nacrt Evropske konvencije o zaštiti zatvorenika od mučenja i svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka koji je dodat preporuci.

Ono što je prethodilo ovoj inicijativi može se ukratko opisati na sledeći način:

2. Januara 1981. Skupština je usvojila Preporuku 909 (1981.) o Međunarodnoj konvenciji protiv mučenja, u kojoj se poziva na rezultate ostvarene u okviru Ujedinjenih nacija i preporučuje da Komitet ministara pozove vlade država članica da ubrzaju usvajanje i primenu Nacrta konvencije o zabrani mučenja koji je sastavila Komisija o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija. Takođe je pozvala vlade država članica zastupljenih u Komisiji da učine sve što je u njihovoj moći da osiguraju da Komisija detaljno razmotri Nacrt opcionog protokola Konvencije (koji je podnela Kostarika), pošto je Konvencija bila dostavljena Ekonomskom i Socijalnom savetu Ujedinjenih nacija.

3. Marta 1981. u Skupštini su podneta dva predloga rezolucija protiv mučenja u državama članicama Saveta Evrope, jedan je potekao od gospodina Lidboma (Lidbom) (dokument 4718 rev.), a drugi od strane gospodina Jegera (Jäger) (dokument 4730). Ovi predlozi su dostavljeni Komitetu za pravne poslove koji je odlučio da ih uzme u razmatranje.

4. Rezultat rada Komiteta za pravne poslove bio je zveštaj (dokument 5099) koji je u ime Komiteta sastavio gospodin Berije (Berrier) i koji je usvojen 30. juna 1983. Ovaj izveštaj je sadržao nacrt Evropske konvencije koji je na zahtev izvestioca razradila Međunarodna komisija pravnika i Švajcarski komitet protiv mučenja.

Septembra 1983, gospodin Dedžardin (Dejardin) je izložio mišljenje Komiteta za političke poslove o ovom izveštaju.

5. Ovdje treba napomenuti da je u okviru Ujedinjenih nacija vođen sličan postupak i da je tekst Konvencije protiv mučenja i drugih svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, pomenut u Preporuci 909, usvojila Genralna skupština Ujedinjenih nacija 10. decembra 1984. posle čega je usledilo njeno potpisivanje. Što se tiče nacrtu Opcionog protokola koji je podnela Kostarika, on ima za cilj da uspostavi preventivne mehanizme slične onima koje predviđa nacrt Konvencije uz skupštinsku Preporuku 971.

6. Po usvajanju Preporuke 971, Komitet ministara je na 336. zasedanju Zamenika ministara, januara 1984. poverio sledeće zadatke Koordinacionom komitetu za ljudska prava.

“Da razmotri skupštinsku Preporuku 971 sa ciljem da se, nakon savetovanja sa Evropskim komitetom za krivičnopravna pitanja, tekst nacrtu Konvencije i ostalih pravnih instrumenata o zaštiti zatvorenika od mučenja i svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka podnese Komitetu ministara.”

7. Komitet eksperata za dalji razvoj prava ugrađenih u Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, telo koje je podređeno Koordinacionom komitetu za ljudska prava, je na 15. sastanku u martu 1984. dobio uputstva da radi pod nadležnošću Koordinacionog komiteta.

8. Komitet eksperata je razmotrio nacrt Konvencije uz Preporuku 971 na svojim zasedanjima od maja 1984. do juna 1986. Između ostalog ovaj Komitet je uzeo u obzir da:

- Konferencija Ministara o ljudskim pravima (Beč, 19-20. mart 1985.) u svojoj Rezoluciji br. 2 “apeluje na Komitet ministara da što hitnije završi rad na nacrtu pravnih instrumenata o mučenju imajući u vidu njihovo usvajanje”;
 - Završno saopštenje 76. zasedanja Komiteta ministara (25. april 1985.) ističe da ministri “podržavaju apel Konferencije”;
 - u Skupštini su predsedavajućem Komiteta ministara postavljena tri pitanja koja se odnose na nacrt Konvencije, jedno od strane gospodina Berijea (Berrier) u januaru 1985, a druga dva od strane gospodina Arbeloa (Arbeloa) u aprilu i septembru 1985;
 - u Završnom saopštenju 77. sednice (20. novembar 1985.) Komitet ministara je ponovo izrazio veliko interesovanje da se nacrt Konvencije okonča.
-

9. Komitet ministra je u toku svog rada imao prilike da se savetuje sa Evropskom komisijom i Sudom za ljudska prava. Takođe je organizovao sastanke na kojima su bili prisutni predstavnici Međunarodne komisije pravnika, Švajcarskog komiteta protiv mučenja i Međunarodnog komiteta Crvenog krsta. Na ostalim saslušanjima bila su prisutna dva stručnjaka iz oblasti psihijatrije. Pre nego što je u junu 1986. prosledio Koordinacionom komitetu uvodni nacrt Konvencije, Komitet eksperata je uzeo u obzir mišljenje Evropskog komiteta za saradnju u oblasti prava i Evropskog komiteta za krivičnopravna pitanja sa kojima se Koordinacioni komitet prethodno savetovao po ovom pitanju.

10. Osim sa gore pomenutim telima Koordinacioni komitet se takođe savetovao i sa Evropskom komisijom i Sudom za ljudska prava. Tekst nacrta Evropske konvencije o sprečavanju mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka je dobio završnu formu na 21. sastanku Upravnog komiteta, novembra 1986, a potom je prosleđen Komitetu ministara.

11. Pošto je konsultovao Skupštinu (vidi Mišljenje br. 133 od 27. marta 1987.) Komitet ministara je usvojio tekst Konvencije 26. juna 1987. 26. novembra 1987. je ova Konvencija otvorena za potpisivanje državama članicama Saveta Evrope. *

* Napomena [od Sekretarijata CPT-a: 2002.]:
Dana 4. novembra 1993, dva Protokola kojima se vrše izmene i dopune Konvencije su otvorena za potpisivanje.
Protokol br. 1 "otvara" Konvenciju time što omogućava da Komitet ministara Saveta Evrope može pozvati države koje nisu članice Saveta Evrope da pristupe Konvenciji. Protokol br. 2 uvodi amandmane tehničke prirode. Uneta je odredba kojom se članovi CPT dele u dve grupe radi izbora, sa ciljem da se omogućí zamena polovine članova Komiteta svake dve godine. Protokolom je takođe predviđeno da članovi CPT mogu biti birani još dva puta umesto jedanput kako je to sada.
Ovi Protokoli su stupili na snagu 1. marta 2002.

2. Razlozi koji su doveli do stvaranja nove Konvencije

12. Nacionalna zakonodavstva i nekoliko međunarodnih instrumenata zabranjuju mučenje i nečovečno ili ponižavajuće kažnjavanje ili postupanje. Iskustvo je, međutim, pokazalo da postoji potreba za širim i efikasnijim međunarodnim merama, posebno kada je u pitanju zaštita osoba lišenih slobode.

13. U okviru Saveta Evrope sistem nadzora uspostavljen Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda od 4. novembra 1950. ostvario je značajne rezultate. Ocenjeno je da sistem zasnovan na tužbama pojedinaca ili država o uočenom kršenju ljudskih prava može efikasno biti dopunjen vansudskim mehanizmima preventivnog karaktera, čiji bi zadatak bio da se ispita postupanje prema osobama lišenim slobode s ciljem da se, ukoliko je potrebno, pojača zaštita tih osoba od mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.

14. Iz ovih razloga ova Konvencija uspostavlja Komitet koji može da poseti bilo koje mesto u okviru nadležnosti Strana ugovornica u kojima su javne vlasti lišile slobode te osobe.

3. Osnovne karakteristike novog sistema

15. Kao što je navedeno u stavovima 13 i 14, zadatak Komiteta je da sprovedi posete i da, kada je to potrebno, predloži poboljšanje zaštite osoba lišenih slobode od mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.

16. Članovi obavljaju svoje dužnosti u ličnom svojstvu i biraju se iz redova osoba visokih moralnih kvaliteta koje su priznati stručnjaci za oblast ljudskih prava ili koje imaju profesionalno iskustvo u oblastima regulisanim ovom Konvencijom. Ukoliko Komitet smatra da je to potrebno, mogu mu pomagati stručnjaci iz odgovarajućih oblasti.

17. Komitet ne treba da ima nikvu sudsku ulogu; nije na njemu da presuđuje da li su se počinila kršenja relevantnih međunarodnih instrumenata. U skladu sa tim Komitet će se uzdržavati od tumačenja ovih instrumenata bilo globalno, bilo u odnosu na konkretne činjenice.

18. Prilikom odlučivanja da li postoji potreba da se učini preporuka, Komitet će, naravno morati da proceni činjenice do kojih je došao u toku poseta. Kako Komitet nije nadležan da sasluša svedoke u skladu sa opštim principima sudskog postupka, neće biti dovoljno osnova da se učini preporuka ukoliko su činjenice nejasne i postoji potreba za daljom istragom. U takvim slučajevima, Komitet može o tome obavestiti državu ugovornicu u pitanju i predložiti da se dalja istraga sprovede na nacionalnom nivou i zatražiti da bude redovno obaveštavan o rezultatima istrage.

19. Komitet može predložiti da se mesta već posećena ponovo posete radi praćenja situacije.

20. Komitet i država ugovornica u pitanju imaju obavezu da sarađuju po pitanjima primene Konvencije. Svrha Komiteta nije da osuđuje države ugovornice već da, u duhu saradnje i putem saveta, teži eventualnom poboljšanju zaštite osoba lišenih slobode.

4. Napomene o odredbama konvencije

Preambula

21. Preambula daje razloge koji su doveli do toga da Države članice Saveta Evrope usvoje ovu Konvenciju i navodi njenu svrhu (vidi Poglavlja 1 do 3).

22. Podsećanje na član 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima pruža Komitetu polazište za razmatranje situacija koje mogu da dovedu do mučenja ili ponižavajućih kazni i postupaka (vidi dole navedene stavove 26. i 27.).

Član 1.

23. Ovaj član uspostavlja telo koje sprovedi posete i svrhu ovih poseta. Na ovaj način se opisuju glavni zadaci Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.

24. Pojam “lišavanje slobode” u duhu ove Konvencije treba razumeti u okviru značenja člana 5. Evropske konvencije o ljudskim pravima kao što to pojašnjavaju predsedani Evropskog suda i Komisije o ljudskim pravima. Međutim, razlika između “zakonitog” i “nezakonitog” lišavanja slobode koja proističe iz člana 5. je nebitna u odnosu na nadležnost Komiteta.

25. Kao što je već naglašeno u stavu 17, Komitet nema sudsku ulogu: njegovi članovi ne moraju biti pravnici, njegove preporuke ne obavezuju državu ugovornicu u pitanju i Komitet ne izražava svoje stavove o tumačenju pravnih termina. Njegov zadatak je čisto preventivne prirode. On će sprovoditi posete s ciljem da se ustanove činjenice i, ukoliko je potrebno, na osnovu informacija koje je prilikom tih poseta dobio, da preporuke koje imaju za cilj da povećaju zaštitu osoba lišenih slobode od mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.

26. Zabrana mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka je opšti međunarodni standard koji se, iako u različitoj formi, može naći u raznim međunarodnim instrumentima, kao u slučaju člana 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

27. Predsedani Suda i Komisije o ljudskim pravima člana 3. pružaju Komitetu izvor kojim se rukovodi. Međutim, aktivnosti Komiteta su usmerene na prevenciju u budućnosti pre nego na primenu pravnih instrumenata na postojeće okolnosti. Komitet ne sme da se meša u tumačenje i primenu člana 3.

Član 2.

28. Ovom odredbom Strane ugovornice Konvencije se obavezuju da dozvole posete u svakom mestu u okviru njihovih nadležnosti u kojima se nalazi jedna ili više osoba koje je javna vlast lišila slobode. Nevažno je da li je to lišavanje zasnovano na formalnoj odluci ili ne.

29. Posete se mogu obavljati u svim okolnostima. Konvencija se ne primenjuje samo u vreme mira, već i u vreme rata ili nekog drugog vanrednog stanja. Nadležnost Komiteta je, međutim, ograničena u odnosu na mesta koja može da poseti odredbama člana 17, stav 3 (vidi dole navedeni stav 93).

30. Posete se mogu organizovati u bilo kom mestu u kome se nalaze osobe lišene slobode, bez obzira iz kojih razloga su one pritvorene. Konvencija se stoga primenjuje na mesta u kojima se ove osobe, na primer, nalaze u pritvoru, ili su uhapšene zbog počinjenog prekršaja, zatim mogu da budu u administrativnom pritvoru, ili su internirane iz medicinskih razloga ili su pak u pitanju maloletnici koje je javna vlast lišila slobode. Ova Konvencija takođe pokriva i slučajeve kada pritvor vrše predstavnici vojnih vlasti.

31. Posete mestima u kojima su osobe lišene slobode zbog svog duševnog stanja zahtevaju pažljive pripreme i postupanje, na primer u odnosu na profesionalne kvalifikacije i iskustvo onih koji su izabrani da obavljaju posete i način na koji se to čini. Štaviše, Komitet će bez sumnje želeti da, prilikom obavljanja poseta, uzme u obzir odgovarajuće Preporuke koje je usvojio Komitet ministara.

32. Posete se mogu obavljati u privatnim (zdravstvenim) ustanovama i onima kojima upravlja javna vlast. Kriterijum kojim se Komitet rukovodi je da li je čin lišavanja slobode izveden od strane javnih vlasti. U skladu sa tim, Komitet će obavljati posete samo kada su u pitanju osobe koje je javna vlast lišila slobode, a ne i kad su u pitanju osobe koje su se dobrovoljno podvrgle lekarskom nadzoru. Međutim u tom slučaju, Komitet mora da se uveri da je to zaista bila želja pacijenata.

Član 3.

33. Kao što je navedeno u opštim napomenama (vidi poglavlja 2. i 3), ova Konvencija predstavlja vansudski sistem preventivnog karaktera. Nije zadatak Komiteta da osudi države zbog kršenja, već da sa njima saraduje u povećanju zaštite osoba lišenih slobode. Da bi se naglasio duh odnosa između Komiteta i strana ugovornica, član 3. sadrži opštu odredbu o saradnji.

34. Princip saradnje se primenjuje na sve faze aktivnosti Komiteta. On je od posebne važnosti u odnosu na neke odredbe Konvencije, kao na primer na članove 2, 8, 9 i 10.

Očekuje se da će Komitet iskoristiti nacionalnu ekspertizu koju su mu omogućile Strane ugovornice radi boljeg obavljanja njegovih dužnosti, posebno u toku poseta (vidi dole pomenute stavove 64. i 65.).

Član 4.

Stav 1.

35. Komitet sačinjava onoliko članova koliko ima Strana ugovornica. Ova odredba je inspirisana prvim delom člana 20. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Stav 2.

36. Što se tiče kvalifikacija članova Komiteta naglašeno je u stavu 2. da će se oni birati iz redova osoba visokih moralnih kvaliteta koje su priznati stručnjaci za oblast ljudskih prava ili koje imaju profesionalno iskustvo u oblastima regulisanim ovom Konvencijom. Nije potrebno detaljno navoditi koje su to oblasti iz kojih se mogu birati članovi Komiteta. Jasno je da oni ne moraju biti pravnici. Bilo bi poželjno kada bi Komitet uključivao članove koji imaju iskustva u upravljanju zatvorima i iz raznih medicinskih oblasti koje su bitne za postupanje prema osobama lišenim slobode. Ovo će učiniti dijalog između država ugovornica i Komiteta efikasnijim i olakšati Komitetu da donese konkretne predloge.

Stav 3.

37. Ova odredba odgovara poslednjem delu člana 20. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Stav 4.

38. Ovaj stav traži da članovi budu izabrani u ličnom svojstvu, da su nezavisni i nepristrasni i da su na raspolaganju Komitetu radi efikasnog obavljanja svojih dužnosti. Saglasno ovome, valja očekivati da kandidati čiji lični interes nije s ovim zadacima uskladjen, odnosno koji ne mogu zadovoljiti gore navedene principe, neće biti ni predlagani za izbor u Komitet. Može se također očekivati da član Komiteta koji bude suočen u određenoj konkretnoj situaciji s problemima ove vrste neće učestvovati u aktivnostima Komiteta vezanim za konkretan slučaj.

Član 5.Stav 1.

39. Postupak po kome se biraju članovi Komiteta je u osnovi isti kao onaj koji predviđa član 21. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava u vezi izbora članova Komisije.

Stav 2.

40. Smatra se odgovarajućim da se isti izborni postupak primenjuje radi popunjavanja upražnjenih mesta (smrt ili ostavka nekog člana).

Stav 3.

41. Mandat je određen na četiri godine, sa mogućnošću samo jednog reizbora. **

42. Ova odredba je sačinjena da bi se Komitet delimično obnovio po isteku perioda od dve godine. Postupak ovde naveden je inspirisan odgovarajućim odredbama članova 22. i 40. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

** Napomena [od Sekretarijata CPT-a; 2002.]:
Stupanjem na snagu Protokola br. 2 članovi CPT se mogu birati još dva puta na istu dužnost.

Član 6.

Stav 1.

43. Imajući u vidu posebne karakteristike zaduženja Komiteta kao što to ova Konvencija nalaže, određeno je da će se Komitet sastajati na sednicama zatvorenim za javnost. Ova odredba je u saglasnosti s principom sadržanim u članu 11. da su informacije koje Komitet prikupi vezano za posete, njegov izveštaj i savetovanje sa državom ugovornicom poverljive prirode.

44. Shodno zahtevima iz člana 10, stav 2. odluke Komiteta će donositi većina prisutnih članova. Za kvorum je potrebno prisustvo većine članova.

Stav 2.

45. Ovaj stav predviđa, u skladu sa međunarodnom praksom, da Komitet sam sastavlja svoja proceduralna pravila. Ta pravila regulišu pitanja organizacione prirode, uključujući i izbor predsedavajućeg.

Stav 3.

46. Ova odredba koja navodi da Generalni sekretar obezbeđuje rad Sekretarijata Komiteta inspirisana je uobičajenom praksom ove organizacije.

Član 7.

Stav 1.

47. Ovaj stav određuje da je odgovornost Komiteta da organizuje posete mestima pomenutim u članu 2. ove Konvencije. On takođe navodi da Komitet može organizovati periodične posete kao i ad hoc posete.

48. Kad su u pitanju periodične posete, da bi one bile efikasne Komitet mora da vodi računa o broju mesta koja treba da poseti u državi u pitanju. Komitet, takođe, mora da osigura, koliko god je moguće, da se sve zemlje posećuju na pravičnoj osnovi. Osim toga, programi periodičnih poseta ne mogu, iz praktičnih razloga, da uključuju sistematske posete svim mestima u kojima se nalaze osobe lišene slobode. Komitet treba da izvesnu prednost da ad hoc posetama koje, po njegovom mišljenju, okolnosti zahtevaju.

49. U odnosu na ad hoc posete Komitet zadržava pravo diskrecije o tome kada smatra da ih je potrebno sprovesti i elementima na kojima se posete zasnivaju. Stoga, iako Komitet ne treba da se bavi ispitivanjem pojedinačnih tužbi (o čemu je već sačinjena odredba u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima), on mora imati slobodu da na osnovu izjava pojedinaca ili grupa pojedinaca proceni da li da nastavi sa obavljanjem svojih dužnosti. On mora da ima slično pravo diskrecije u slučaju kada Strana ugovonica izrazi želju da Komitet obavli posetu u okviru njene nadležnosti da bi ispitao određene tvrdnje i razjasnio situaciju.

Stav 2.

50. Posete ne moraju sprovesti svi članovi Komiteta; samo u izuzetnim situacijama će svi članovi Komiteta obavljati posete. Zbog toga je i sačinjena odredba u stavu 2. u kojoj se kaže da posete obavljaju bar dva člana. Međutim, u izuzetnim slučajevima, Komitet može predstavljati samo jedan njegov član, npr. prilikom ad hoc poseta urgentne prirode, kada je samo jedan član na raspolaganju Komitetu.

51. Ukoliko Komitet smatra da je to neophodno, mogu mu pomagati stručnjaci i prevodioci. Ideja je u tome da se Komitetu pomogne na taj način što će mu se priključiti osobe koje, na primer, imaju iskustva u misijama humanitarne prirode, medicinski su radnici ili imaju posebno iskustvo u postupanju prema zatvorenicima ili u funkcionisanju zatvorskih režima i kada to okolnosti zahtevaju, u ophođenju sa mladim osobama.

52. Prilikom organizovanja poseta, Komitet će imati u vidu da je neophodno da dobro poznaje situaciju u državi u pitanju, kao i jezik te države.

53. Član ili članovi Komiteta koji su izabrani da obavljaju posete biće ovlašćeni da uspostavljaju kontakte sa predstavnicima nacionalnih vlasti. Oni će biti odgovorni za obavljanje posete i za sve zaključke koje će po završetku poseta podneti Komitetu.

Član 8.

54. Sa izuzetkom stava 1, u kome reč “Komitet” znači plenarni Komitet, pominjanje “Komiteta” u ovom članu (kao i u članovima 3, 9, 14, stav 3 i članu 17, stav 3) odnosi se na delegaciju koja obavlja posetu u ime Komiteta.

Stav 1.

55. Time što su ratifikovale ovu Konvenciju, Države ugovornice imaju obavezu da dozvole obavljanje poseta u bilo kom mestu koje je u okviru njihovih nadležnosti. Svrha ove odredbe je da odredi modalitete po kojima se započinje postupak poseta. Pre nego što dođe do posete Komitet obaveštava vladu Strane u pitanju o svojim namerama (vidi član 15). Po upućivanju takvog obaveštenja on može u bilo koje doba posetiti bilo koje mesto pomenuto u članu 2. ove Konvencije.

Neophodno je da Komitet i svaka Strana ugovornica dođu do zadovoljavajućeg rešenja kada su u pitanju akreditivi i način identifikacije svakog člana tima koji je u poseti.

56. Ova odredba ne određuje koliki period vremena treba da prođe (npr. 24 ili 48 časova) od slanja obaveštenja i trenutka kada se poseta odigrava. Ipak, postoje i situacije kada se poseta obavlja neposredno po uručivanju takvog obaveštenja. Međutim, kao opšte pravilo i imajući u vidu princip saradnje postavljen u članu 3, Komitet treba da državi u pitanju pruži dovoljno vremena da obezbedi da poseta bude što efikasnija. Sa druge strane, Komitet će pristupiti posetama u razumnom vremenskom roku od dana uručivanja obaveštenja.

57. U istom duhu saradnje, u slučajevima kada ovo obaveštenje samo najavljuje nameru Komiteta da sprovede posetu državi ugovornici, bez navođenja datuma i mesta u koje će doći, očekuje se da Komitet naknadno pruži sve detalje pre nego što se započne sa posetama.

58. Obaveštenje treba da sadrži i imena članova Komiteta i stručnjaka koji učestvuju u posetama, prevodilaca i ostalog pratećeg osoblja, kao i imena mesta koje Komitet želi da poseti. Međutim, činjenica da se u obaveštenju navode određene ustanove ne isključuje mogućnost posete drugim ustanovama koje Komitet naknadno izrazi želju da poseti.

59. Na kraju, Komitet mora da ima na umu da posete zatvorskim ustanovama koje su pod strogim obezbeđenjem iziskuju pažljivu pripremu.

Stav 2.

60. Podrazumeva se, imajući u vidu specifičnost poseta koje Komitet želi da sprovede, da se ovaj stav primenjuje podjednako pre, za vreme i posle poseta. Ovaj stav sadrži listu olakšica koje Strana ugovornica treba da pruži Komitetu. Takođe se podrazumeva da će Strana ugovornica pružiti i sve ostale usluge Komitetu koje su mu neophodne radi sprovođenja datih mu zaduženja.

61. Prema podstavu (a) koji treba tumačiti u sprezi sa članovima 2 i 16, uslovi koje propisuju Strane ugovornice u odnosu na imigraciona pitanja (npr. vize) ne mogu se primenjivati na članove tima koji je u poseti (shodno članu 14, stav 3. u odnosu na stručnjake i ostale osobe koje pomažu u radu Komiteta). Podrazumeva se da pravo kretanja bez ograničenja ne pruža članovima Komiteta i njegovim stručnjacima opštu slobodu kretanja u okviru područja u kojima je kretanje ograničeno iz razloga narodne odbrane (vidi član 9.)

62. Prema podstavu (b) svaka Strana ugovornica mora Komitetu dostaviti listu mesta koja su u okviru njene nadležnosti i u kojima se nalaze osobe lišene slobode, navodeći prirodu ustanove (zatvor, policijska stanica, bolnica itd.). Podrazumeva se da, prilikom dostavljanja tog spiska, Država u pitanju može pružiti i opšti opis mesta u kojima je moguće da povremeno borave osobe lišene slobode, kao na primer, svih policijskih stanica ili vojnih kasarni, uz spisak svih stalnih mesta u kojima se nalaze osobe lišene slobode, kao što su zatvori ili ustanove za lečenje duševnih bolesnika. Predviđeno je da Komitet može na kraju zatražiti potpuni spisak svih mesta na teritoriji koju želi da poseti, a koja je u nadležnosti države ugovornice. Sa druge strane, Država ugovornica ne mora da podnese spisak sa imenima svih zatvorenika. Ako, iz posebnih razloga, Komitet želi da dobije informacije o nekoj određenoj osobi (uključujući i mesto pritvora te osobe), on to može zatražiti u skladu sa podstavom (d) stava 2.

63. Podstav (c) naglašava da članovi Komiteta imaju slobodu kretanja, posebno unutar mesta pomenutih u članu 2. Ali ova odredba ne isključuje mogućnost da članove Komiteta prati službenik Države ugovornice, radi pružanje eventualne pomoći prilikom poseta (vidi član 15). Država ugovornica može posebno zatražiti da Komitet prati viši oficir prilikom posete mestima koja su iz razloga narodne odbrane vojna tajna ili koja uživaju posebnu zaštitu iz razloga državne bezbednosti (vidi član 9). Međutim, taj pratilac ne sme biti prisutan prilikom obavljanja razgovora koji su pomenuti u stavu 3. ovog člana.

64. Podstav (d) obavezuje Stranu ugovornicu da Komitetu pruži informacije koje su mu dostupne da bi Komitet mogao da obavlja svoje dužnosti. Pristup informacijama je od velikog značaja za Komitet. Istovremeno, priznaje da se u Državama članicama primenjuju određena pravila koja se odnose na otkrivanje informacija. U skladu sa tim, Komitet je sa svoje strane obavezan da, prilikom traženja informacija od Strana ugovornica, poštuje pravila nacionalnog zakonodavstva i profesionalnog morala (posebno pravila koja se odnose na zaštitu podataka i lekarske tajne). Smatra se da će se eventualne poteškoće rešavati u duhu međusobnog razumevanja i saradnje na čemu se i zasniva ova Konvencija.

65. Strane ugovornice same odlučuju u kojoj će formi (originali ili prepisi dokumenata) dostaviti tražene informacije Komitetu.

Stav 3.

66. Prema ovom stavu Komitet može da sa osobama lišenim slobode razgovara nasamo. Radi obavljanja ovih razgovora on može da sam bira prevodioce i ne sme se podvrgnuti vremenskom ograničenju.

Komitet treba da obrati posebnu pažnju na broj, stručne kvalifikacije i jezičke sposobnosti osobe ili osoba koje vode razgovore sa duševno obolelim pacijentima (vidi gore navedeni stav 31).

67. Smatra se da osoba koja je lišena slobode nije obavezna da stupi u kontakt sa Komitetom, s tim što Komitet mora imati piliku da se sam uveri da je u pitanju slobodan izbor osobe u pitanju.

Stav 4.

68. Kada se pominju osobe sa kojima Komitet može da uspostavi kontakt radi dobijanja informacija, misli se na članove porodice, advokate, doktore i lekarsko osoblje osoba lišenih slobode. Ali nijedno privatno lice nema obavezu da razgovara sa članovima Komiteta.

69. Međutim, ovo pravo koje je povereno Komitetu ne ovlašćuje ga da organizuje formalna saslušanja u pravnom smislu koja uključuju i sve uslove pravnog postupka. Na primer, niko nema obavezu da pod zakletvom pruži relevantne dokaze.

Stav 5.

70. Ovaj stav omogućuje Komitetu da sam donosi određena zapažanja u toku poseta. Ovu mogućnost treba iskoristiti samo u izuzetnim slučajevima (npr. kad postoji hitna potreba da se poboljša tretman osoba lišenih slobode). Ovo ne oslobađa Komitet obaveze da sačini završni izveštaj kao što je predviđeno u članu 10.

Član 9.

71. Ovaj član priznaje pravo Strane ugovornice, bez obzira na obavezu da Komitetu dozvoli sprovođenje posete, da zbog izuzetnih okolnosti odloži posetu ili ograniči pristup Komitetu određenim mestima. Stav 1 navodi koje su ove izuzetne okolnosti, ograničavajući ih na sledeće situacije:

- zaštita narodne odbrane;
- zaštita javne bezbednosti koja, kako je predviđeno, uključuje i urgentnu potrebu da se spreče ozbiljna krivična dela;
- ozbiljni nemiri u zatvorima i ostalim mestima u kojima se nalaze osobe lišene slobode;
- situacije kada bi poseta određenim osobama, imajući u vidu njihovo zdravstveno (uključujući i duševno) stanje, samo pogoršala njihovo zdravlje;
- kada je u toku hitno saslušanje i istraga vezano za ozbiljno krivično delo.

72. Strana ugovornica koja želi da se pozove na odredbe člana 9. dužna je da Komitetu predstavi date okolnosti. Komitet i Strana ugovornica će potom, kako to stav 2 nalaže, započeti konsultacije da bi se razjasnile okolnosti koje je Strana ugovornica navela i njihova veza sa predlozima upućenim od strane Komiteta shodno članu 8. Komitet i Strana ugovornica su obavezni (ovo je pravi primer saradnje koju predviđa član 3.) da pronadu rešenje o načinima na kojima će Komitet biti u mogućnosti da obavi svoje dužnosti na brz i efikasan način. Jedna od mogućnosti navedenih u ovom članu je, na primer, da ukoliko je uložen prigovor iz razloga nacionalne bezbednosti vezano za posetu određenom mestu treba uključiti mogućnost da se osobe koje Komitet predlaže da poseti prebace u neko drugo mesto. Ovaj stav takođe predviđa da, kada je odložena poseta nekom mestu, Strana ugovornica će Komitetu dostaviti potpune informacije o osobama koje su u tim mestima lišene slobode.

Član 10.

Stav 1.

73. Ovaj stav se odnosi na izveštaj koji Komitet sastavlja posle svake posete. On se zasniva na činjeničnom stanju utvrđenom prilikom poseta, uzimajući u obzir sve primedbe koje mu Država u pitanju može uputiti. Izveštaj takođe sadrži preporuke Komiteta s ciljem da se poveća zaštita osoba lišenih slobode. Podrazumeva se da izveštaj koji se dostavlja Državi u pitanju ne mora da sadrži sve informacije do kojih je Komitet došao prilikom posete (npr. zapis razgovora sa zatvoreniciima).

Stav 2.

74. U pojedinim slučajevima koji se navode u ovom stavu Komitet može, nakon što je Država u pitanju imala priliku da obelodani svoje stavove, dati izjavu za javnost. Ova izuzetna nadležnost Komiteta može se iskoristiti samo kada Država ugovornica odbije da saraduje i da poboljša situaciju shodno preporukama Komiteta. S obzirom na značaj takve odluke, nju može doneti samo ograničena većina. Pre nego što se odluči da upotrebi ovo sredstvo, Komitet treba da uzme u obzir sve poteškoće koje su dovele do toga da Država ugovornica odbije da poboljša situaciju.

75. Komitet zadržava diskreciono pravo da odluči koje će informacije da obelodani, vodeći računa o tome da ne otkrije informacije koje su mu pružene u poverljivosti. On takođe mora da ima u vidu da je preporučivo da se ne otkrivaju informacije koje se odnose na istragu u toku.

Član 11.

Stav 1.

76. Ova odredba određuje princip poverljivosti u radu Komiteta. "Informacije koje Komitet prikupi" se mogu sastojati od činjenica koje je on sam uočio, informacija koje je dobio od spoljnih izvora i informacija koje je sam prikupio.

Stav 2.

77. Ova odredba kazuje da kad god to strana ugovornica u pitanju zatraži, Komitet objavljuje izveštaj uz bilo koji komentar koji Država želi da priloži. Ako Država u pitanju sama objavi izveštaj, on mora biti publikovan u celini.

Stav 3.

Ovaj stav predviđa da se ne objavljuju nikakvi lični podaci bez izričitog pristanka osobe u pitanju. Ali ovo ne isključuje mogućnost objavljivanja tih podataka ukoliko se ne otkriva identitet osobe u pitanju ili se on ne može naslutiti iz konteksta.

Član 12.

79. Svake godine Komitet dostavlja opšti izveštaj o svojim aktivnostima Komitetu ministara. Izveštaj, koji se potom prenosi Skupštini i objavljuje u javnosti, sadrži informacije o organizaciji i načinu radu Komiteta i njegovim aktivnostima, uz poseban osvrt na Države koje su posećene. Prilikom pripremanja svog izveštaja Komitet se, naravno, mora povinovati odredbama člana 2 koje se odnose na poverljiv karakter određenih vrsta informacija i podataka.

Član 13.

80. U skladu sa ovom odredbom, članovi Komiteta, stručnjaci i druge osobe koje pomažu u radu Komiteta moraju da poštuju princip poverljivosti čak i ako im je mandat istekao. Ovo se odnosi na sve činjenice ili informacije do kojih su članovi Komiteta ili druge osobe došli za vreme vršenja svojih dužnosti prilikom sprovođenja poseta, ili u nekom drugom trenutku.

Član 14.

Stav 1.

81. Ova odredba postavlja princip po kome će imena osoba koje pomažu u radu Komiteta biti navedena u obaveštenju o poseti iz člana 8, stav 1.

Stav 2.

82. Stručnjake obavezuju isti principi nezavisnosti, nepristrasnosti i raspoloživosti kao i članove Komiteta (vidi član 4, stav 4). Oni deluju po uputstvima i pod upravom Komiteta.

Stav 3.

83. Ovaj stav utvrđuje uslove po kojima država može odbiti da osobi koja pomaže u radu Komiteta omogući da učestvuje u posetama ili u nekoj određenoj poseti, u mestu koje je u njenoj nadležnosti.

84. Ovo pravo se može vršiti samo u izuzetnim slučajevima i u ranoj fazi poseta. Tako Država, nakon što je dobila odgovarajuće informacije, može odbiti takvu osobu samo ako, po njenom mišljenju, ona ne zadovoljava uslove navedene u stavu 2 ovog člana ili članu 13. Ovo može biti slučaj ako je osoba u pitanju pokazala da ima predrasude prema toj Državi ili ako je, u nekoj drugoj prilici, prekršila pravilo poverljivosti.

85. Kada Država izjavi da određena osoba ne može učestvovati u poseti, Komitet ima pravo da zatraži objašnjenje, podrazumevajući da će njegov upit i odgovor biti poverljivi. Takav dogovor može pomoći Komitetu da imenuje druge osobe koje bi mu pomagale u radu.

Član 15.

87. Da bi se olakšao postupak dostavljanja obaveštenja iz člana 8, stav 1. ove Konvencije, ova odredba obavezuje Strane ugovornice da upoznaju Komitet sa nazivom vlasti kojoj treba upućivati ta obaveštenja. Strana ugovornica takođe mora obavestiti Komitet o imenu oficira za vezu koga ona može odrediti da bi se zadaci Komiteta prilikom poseta olakšali.

Član 16.

88. Ovaj član se bavi povlasticama i imunitetom koje uživa Komitet, njegovih članovi i stručnjaci. Inspirisan je članom 59. Evropske konvencije o ljudskim pravima i drugim i četvrtim protokolom Generalnog sporazuma o povlasticama i imunitetu Saveta Evrope.

Član 17.

Stav 1.

89. Ovaj stav predviđa da se na ovu Konvencija ne može pozivati s ciljem da se opravda ograničenje zaštite koju obezbeđuju međunarodni instrumenti ili domaće zakonodavstvo. Ova Konvencija je samo jedna od više mera usmerenih ka sprečavanju mučenja i povećanju zaštite lica koja su lišena slobode.

90. Činjenica da državne vlasti mogu imati ovlašćenja da sprovede istragu u mestima pokrivenim ovom Konvencijom ne utiče na odluku Komiteta da obavi posete. Međutim, u duhu saradnje koja uslovljava primenu ove Konvencije, Komitet može poželeti da stupi u kontakt sa tim državnim vlastima pre nego što donese odluku (vidi stav 33. i 34.)

Stav 2.

91. Ovaj stav govori o posebnom odnosu između ove Konvencije i Evropske konvencije o ljudskim pravima, čije su strane ugovornice sve države članice Saveta Evrope i povezanosti sa potonjom kao što je navedeno u preambuli. Ovime se ne utiče na obaveze Strana ugovornica Evropske konvencije o ljudskim pravima, niti na nadležnost koju ta Konvencija poverava Sudu, Komisiji za ljudska prava i Komitetu ministara. U skladu sa gore pomenutim i poštujući utvrđenu nadležnosti ovih tela, Komitet koga predviđa ova Konvencija neće se baviti pitanjima pokrenutim u postupcima koji su započeti pre njegovog osnivanja i još uvek su u toku, i neće sam tumačiti odredbe Evropske konvencije o ljudskim pravima.

92. Posebno se umanjuje izuzetan značaj prava na pojedinačnu peticiju koju predviđa član 25. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Ukoliko osoba čiji slučaj ispituje Komitet naknadno uloži peticiju na osnovu člana 27, stav 1 (b) Evropske konvencije o ljudskim pravima Komisiji za ljudska prava zbog toga što je bio žrtva nasilja koje predstavlja kršenje te Konvencije, nije predviđeno, u skladu sa gore pomenutim, da se njegova molba uzme u razmatranje.

Stav 3.

93. Iz člana 2. sledi da se Konvencija primenjuje i u miru i ratu. Međutim, neophodno je uzeti u obzir i druge međunarodne instrumente, posebno Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949 i Protokole od 8. juna 1977. U slučaju oružanih sukoba (međunarodnih ili nemeđunarodnih) Ženevske konvencije imaju prednost primene; to znači da će posete sprovesti delegati ili predstavnici Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK)¹ Međutim, novoformljeni Komitet može nastaviti sa posetama određenim mestima u kojima (posebno u slučaju nemeđunarodnih oružanih sukoba) MKCK ne sprovodi posete “efikasno” ili na “redovnoj osnovi”.

94. Tvorci ove Konvencije su odlučili da naglase razliku u odnosu na Ženevske konvencije, ne samo zbog toga što MKCK ima posebne nadležnosti i iskustvo, već i zbog toga što potonji vrši dužnosti i koristi metode slične onima koje obavlja novoformljeni Komitet, tako da je neophodno naglasiti nadležnosti svakog od ova dva tela.

Članovi 18. do 23.

95. Ovi članovi, koji sadrže završne odredbe Konvencije, odgovaraju modelu koji je usvojio Komitet ministara saveta Evrope.

Što se tiče člana 21, treba naglasiti da je izabrana opcija koja isključuje mogućnost stavljanja rezervi.

¹ Vidi član 126. treće Ženevske konvencije i član 143. četvrte Konvencije.

Za dodatne informacije:

Secretariat of the CPT
Human Rights Building
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
France / Francuska

Tel.: +33 (0)3 88 41 39 39
Fax: +33 (0)3 88 41 27 72
E-mail: cptdoc@coe.int
Internet: www.cpt.coe.int

Engleski i francuski jezik: službene verzije.
Ostali jezici: prevodi.

Strazbur, septembar 2002
Fotografija na naslovnoj strani: © Council of Europe